

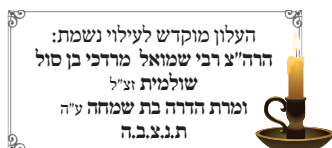
מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבן חפץ | כולל שיעור שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

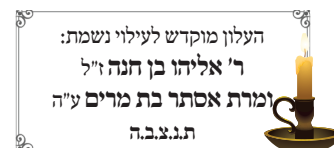
יום ג' א' אייר-יום ב' ז' אייר תשפ"א

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית זצ"ל
ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

מסכת יומא ב'-ה'

שבוע פרשת תזריע-מצורע

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

דף ב'

משנה. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדריין ... גמרא. תנן התם: שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה, ולשכת בית האבן היתה נקראת ...

אם הפרשת הכה"ג לפני יוה"כ והפרשת כהן השורף את הפרה הם מדאורייתא

בגמ' שקיל וטרי במקור הדין ההפרשה שהיו מפרישים הכהן גדול לפני עבודת יוה"כ והכהן השורף את הפרה, ומסקנת הגמ' [ג' ב'], שלרבי יוחנן ילפינן ממה שנאמר במילואים "לעשת לכפר" אלו מעשה יום הכפורים, אך אין לפותא על הכהן השורף את הפרה שצריך הפרשה, והוא רק מעלה בעלמא מדרבנן. ואילו לדעת ריב"ל בגמ' שם, ילפינן "לעשת" - אלו מעשה פרה, "לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים. ולדבריו גם הפרשת הכהן השורף את הפרה היא מדאורייתא [ובהמשך הגמ' שם מבואר שלדעת ריש לקיש לומדים את דין ההפרשה מסיני ע"ש].

וברמב"ם כתב גם לגבי יוה"כ [פ"א ה"ג] וגם לגבי פרה [פ"ב מפרה ה"ב] שדבר זה הוא קבלה ממש רבינו. וכתב בליקוטי הלכות [בעין משפט וזבח תודה], שמוכח מזה שסובר שבשניהם ההפרשה היא מדאורייתא, שהדרשא היא דרשא

גמורה ולא אסמכתא, וכריב"ל שדרש כן גם על פרה וגם על יוה"כ, ולא כר' יוחנן שדרש כן רק על יוה"כ, וכ"כ בגבורת ארי [ועיי"ש עוד מה שפלפל בזה בזבח תודה שם], ומה שכתב הרמב"ם שההפרשה היא ב'קבלה ממש רבינו', היינו מאחר שאי"ז מפורש בפסוק ופשטיה דקרא אפשר לפרש בעניין אחר.

אמנם בתוס' לקמן [ד' א' ד"ה נכנסו] כתבו, דדרשא זו היא אסמכתא בעלמא. והעיר בזבח תודה, שלדעתם יל"ע כיון שלכו"ע עכ"פ מדרבנן יש דין הפרשה גם בפרה, א"כ למה לא דרש ר' יוחנן מפסוק זה לעניין פרה כיון שגם הפסוק הוא אסמכתא ועדיין הוא רק מעלה בעלמא. וכתב שצריך לומר לדעתם שמה שהסמיכוה על קרא חמור יותר מסתם מעלה דרבנן, ורק ביוה"כ רצו שיהיה מעלה זו.

וע"ע בדברינו להלן דף ג' אם הפרשה זו מעכבת, ולהלן דף י"ב באופן שהכה"ג נטמא כיצד מחנכים הכהן האחר תחתיו.

שכל עבודות יוה"כ אינן כשרות אלא בכהן גדול ברש"י כאן הביא, שכל עבודות יוה"כ אינם כשרות אלא בכה"ג [וכן מבואר לקמן ל"ב ב' ע"ג א', חולין כ"ט א', הוריות י"ב ב' ב'. וברש"י כאן הביא, שבהוריות שם דריש מ'הכהן המשיח', ולמעשה ליתא שם הך דרשא, וכן העירו המצפ"א והרש"ש, ויעוין מש"כ בזה בחשק שלמה].

והנה עבודת התמיד היתה ודאי גם נעשית דוקא בכה"ג, שהרי לקמן [ל"א ב'] שנינו הביאו לו את התמיד ושחטו וקיבל דמו [ומירוק השחיטה נעשית ע"י כהן אחר], ובגמ' שם [ל"ב ב'] איתא

הודעה חשובה

ניתן להקדיש את העלון מידי שבוע להצלחה או לע"נ, וכן אפשר לפרסם ספרים בלבד בעמוד האחרון של העלון, העלון מודפס ב20,000 עותקים ומופץ בכל הארץ, מלבד זה הוא נשלח במייל לרובבות אנשים, ומהם זה נשלח לעוד רבבות רבות של אנשים, כך שמעיינים בו למעלה ממיליון איש מידי שבוע, בהקדשה אחת אתם מנציחים את יקירכם במפעל התורה וזיכוי הרבים מהגדולים בעולם, או זוקפים להצלחתכם את זכות הרבים ולימוד התורה של ציבור ענק זה, מעלת לימוד התורה היא הסגולה הבדוקה והמועטה יותר מכל הסגולות שבעולם, בסכום של 1,000\$ תוכלו לזכות בהקדשה זו, כל הקורא וזכה! רק שני הקדשות יופיעו מידי שבוע בעמוד הראשון של העלון! או פירסום של ספרים, עמוד שלם 1,000\$ וחצי עמוד 500\$, בפרסום זה אתם חוסכים הוצאות גדולות של הדפסה והפצה. לפרטים: בטלפונים או במייל המופיעים בתחתית העמוד. וכן ניתן לשלם בנדרים פלוס או בקהילות על שם מכון ראש פינה, ולכתוב שם את פרטי ההקדשה

כולל ומכון ראש פינה:

דזה מחמת שכל עבודות אינם כשרות אלא בו, ויל"ע למה באמת עבודת התמיד נחשבת לחלק מעבודת היום.

ולכאורה יש לומר דכיון דילפינן מקרא ומהלמ"מ דבעינן חמש טבילות ועשרה קידושין [ל'ב א'] וזה לא משכחת לה זולת אם הכה"ג יעשה את עבודת התמיד, לכן בהכרח שזה נעשה על ידו, אלא שלכאורה אי"ז יתכן שזה המקור, דהרי לקמן מ"ג ב' דרשי' שפרה נעשית ע"י כה"ג מג"ש דחוקה חוקה מיוה"כ, ואי כל המקור דביוה"כ הוא בכה"ג הוא מהלכה, הא אין למדים ק"ו מהלכה [שבת קל"ב א'] וה"ה לגז"ש [דרש"י בשבת שם כתב דהטעם הוא מצד דלא ניתנה תורה שבע"פ לידרש בי"ג מידות, וא"כ ה"ה לגז"ש].

ובגמ' [י"ב א'] שקיל וטרי באירע פסול בכה"ג האיך היו מחנכים הכהן שתחתיו, וקאמר דאם אירע בו פסול קודם לתמיד של שחר אפשר לחנכו ע"י התמיד של שחר, וכתב רש"י וז"ל: "שיעשה הוא תמיד של שחר בשמונה בגדים ויהא מחונך לכהונה גדולה קודם שיגיע עבודת יום הכפורים". ויל"ע דמשמע מדבריו דצריך שהחינוך יעשה קודם לעבודה, וכן לכאורה גם מוכח בגמ' הנ"ל, וא"כ מה הועיל במה שעושהו ע"י עבודת התמיד, הרי היא עצמה גם טעונה כהן גדול. ועיי"ש ברש"י ובשי"ש [ובליקוטי הלכות שם כתב דאי נימא דמעיך הדין אין צריך כה"ג בתמיד ניהא, דלענין זה לא החמירו, אך לאידך פוסקים דס"ל דגם בתמיד הוא מעיקר הדין קשה, ולכן הוכיח מזה דלעולם מעיקר אין צריך חינוך כלל שהרי מתמנה בפה, אלא שהש"ס שקיל וטרי במה יהיה ניכר שהוא כה"ג יעו"ש].

ואמנם בתוס' [ל"ב ב' ד"ה א"כ, ועיי"ש בתו"י דכל] מבואר גם דיש חילוק בין הקרבנות המיוחדות ליו"כ לתמידין ומוספין, דהקשו על מאי דקאמר שם דהו"ל עבודה באחר אם אחר שוחט דהא לקמן [מ"ב א'] איכא מ"ד דאפי' פרו של אהרון כשר באחר, ואפי' מאן דפוסל זה דוקא בפרו דאתי לעבודת היום וקאי עליה אלעזר וחוקה, משא"כ תמידין ומוספין. אך כל זה על שחיטה, אבל על קבלה וזריקה נראה בתוס' שפשוט דגם בתמיד הוא דאורייתא.

ולגבי תרומת הדשן הקשו תוס' [כ' ב' ד"ה משום] דמשמע ממאי דקאמר דמשום חולשא דכה"ג עבדינן תרומת הדשן מחצות דהכה"ג היה עושה התרומת הדשן, יעוי"ש מה שדחו [וכ"כ הרמב"ן דלק']. ויעוין בתוס' ישנים י"ב ב' [ד"ה אבטו]. ולענין הטבת המנורה ביוה"כ איתא במשנה [ל"א ב'] דהכה"ג היה עושה, אך בתוס' [י"ד ב' ד"ה אמר אביי, ושם ט"ז א' ד"ה אוריי] כתבו דההטבה של ה' נרות לא היתה נעשית ע"י הכה"ג אלא רק ההטבה של ה' נרות שהיא גמר העבודה, אמנם ברש"י [ט"ז א' ד"ה ואביי] משמע דכן היתה בכה"ג. ולגבי ההגרלה עי' לקמן [ל"ט ב' מ' א'] אי מעכבא או לא, ומבואר בברייתא

א שהרי הטבת שבעת הנרות היתה מתחלקת, פעם ראשונה היה ה' נרות ופעם שניה היתה ב' נרות והיא היתה גמר העבודה.

[ל"ט א'] דלר"א גם הסגן היה עושה חלק מההגרלה, שאחרי שהכה"ג העלה בימינו הגורל על שעיר שלפניו היה הסגן מעלה בימינו הגורל על השני, ולכאור' הא כל עבודת היום כשרה דוקא בכה"ג.

ובריטב"א [י"ב ב'] הביא משמיה דרבינו הגדול דמדאורייתא כל דבר שאינו מיוחד לעבודת יוה"כ כתמידין ועבודות שבכל יום כשר בכהן הדיוט, אלא דמצוה בכהן גדול, ורבנן שוו חובה בכל דבר שהוא עבודה אף בתמידין, ולא התירו אלא במירוק השחיטה שאינו עבודה. ובכס"מ [פ"א מעבודת יוה"כ ה"ב] הביא דברי הריטב"א הנ"ל בשם הרמב"ם, וי"ג בדבריו בשם "הרמב"ן" ג.

ובבעל המאור [לדף כ"ז ב'] כתב, דבעלי הפיטין טעו במה שהכניסו בפיוטיהם הד' פיסות [והיינו הפיס הראשון שהיה על תרומת הדשן וסידור המערכה וב' גזירי עצים – כ"ב א', הפיס השני שהיה על שחיטת וזריקת וקבלת דם התמיד והעלת איבריו לכבש וכן על דישון המזבח והמנורה – כ"ה א', פיס השלישי קטורת – כ"ו א', פיס הרביעי העלת האיברים מהכבש למזבח] שהרי ביוה"כ לא היה את כל הפיסות האלו, שהרי הכל כשר דוקא בכה"ג, ומבואר בדבריו דכל העבודות שהיו מפיסיים עליהם כשרות דוקא בכה"ג.

והרמב"ן במלחמות הקשה עליו כיצד נשנה כל ענין הפיסות במכילתין שעוסקת בעיקר בדיני יום הכיפורים מבלי שיתבאר שזה אינו ביוה"כ, ולכן בהכרח דכל העבודות שהם אינן מסדר היום שכשרות בלילה כשרות בהדיוט ולכן היה עליהם פיס, ולדבריו העבודות הנעשים בכה"ג [חוץ מהקרבנות המיוחדים ליום] היו: א' עבודת התמיד [ואף השחיטה שכשרה בזר, מ"מ

ב וביאר בזה הגר"א נבנצל שליט"א, דבעצם כשהכה"ג היה מעלה הגורל בידו כבר נקבע ב' השעירים שהרי אם העלה בידו שהשעיר שלפניו להשם הרי שהשעיר השני לעזאזל, וכן להיפך, ולכן אי"ז נחשב שנעשה חלק מהעבודה בכהן הדיוט. עוד אמר הגאון הנ"ל, שהרי הכה"ג יכל להחליף השעירים שמה שעלה לה' יהיה לעזאזל [כמבואר בתוס' ל"ז א' ד"ה יכול] והיות שההחלטה תלויה בו חשיב שבו נעשית העבודה. ג כן הגיהו כמה אחרונים וביניהם הח"ח בליקוטי הלכות הנ"ל, ולכאור' ברמב"ן במלחמות לא נזכר דבר זה ואדרבה משמע מדבריו דהוא דין דאורייתא, שהרי כתב דהסיבה שלא הטילו על הכה"ג דישון המנורה כיון דאין להטיל עליו עבודות שלא נזכרו בקרא [ומבוארת שיטתו לק']. ולא הבנתי לפי"ז במאי גמירי ה' טבילות ועשרה קידושין, ומצאתי שהקשה כן החזו"א [או"ח סי' קכ"ז סק"י], וכתב דאמנם צריך שהכהן גדול יעשה איזה עבודה בעבודת התמיד בשביל שיהיה ה' טבילות וי' קידושין, אך אין זה דין שעבודת התמיד כולה תעשה על ידו, רק שחזו"ל גזרו על כל עבודת התמיד.

ד ואנו אומרים זה בפיוט 'אמיץ כח' [עלצו תרום דשן בפיס הראשון, עוד יפיסו לדשון פנימי ומנורה, עקב פיס חדשים ישלשו, ערוך נתחים יחד פיס הרביעי].

כיון שהוא מסדר היום צריך כה"ג, להדלקת המנורה [שבמשנה ל"א ב' איתא נכנס להיטיב נרות, אלמא אינה אלא בכה"ג, והביא שרש"י מפרש בכמה דוכתי שהטבה היינו דישון, ועי' מש"כ בזה לעיל בדעת התוס', וע"ע ברמב"ם פ"ב וראב"ד מעביה"כ ה"ב וכס"מ שם.] להקטרת הקטורת [וזה דוקא ההקטרה עצמה, אך המחטה שבא חותמים הגחלים מע"ג המזבח היתה נעשית ע"י כהן הדיוט, וממילא המשנה נשנית גם על יום הכיפורים דאז היה הפיס על המחטה, ואף לר"י שלא היה פיס מיוחד על המחטה אך ביום הכיפורים היות שהקטורת נעשית ע"י הכה"ג היו נותנים לכהנים ההדיוטים המחטה, וזהו כוונת מה שנאמר בפס' שהיו מפייסים לקטורת].

והרמב"ן שם כתב דדישון היה כשר בכהן הדיוט כיון דהוי עבודת לילה, ואף דקאמר [ל"ג א'] דנאמר בו בבוקר בבוקר, אין הכונה שנאמר בו עצמו אלא שנאמר בהקטרה, והיות שאין הקטרה בלא דישון הוי כמאן דכתיב בדישון, ועוד, דלא מצינו כלל מקור בתורה לענין של 'דישון' ולכן הוא דרבנן וודאי כשר בהדיוט, ע"כ.

... ומתקינין לו כהן אחר תחתיו, שמא יארע בו פסול. רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקינין לו, שמא תמות אשתו ...

עי' בשו"ת חדות יעקב [מהדו"ת סי' ס"ט ס"ק ב'] ובקובץ ברכת שלמה **כתר תורה** [בנד"מ ע' 451 ס"ק ה'] ובספר **תורת אהרן** [להגאון ר' אהרן קרול, פ' תצוה] אם היה אפשר להתקין את בנו של הכה"ג למלאות את מקומו.

ה אך לכאן ע"ז קשה, דהיות שלמעשה זה עבודה מדרבנן אף שהוא מכשיר להקטרה דאורייתא כיצד יתכן שהיה צד שתקדום לעבודה דאורייתא, הרי ההקטרה בין כך נעשית אח"כ, [וגם בגמ' שם בע"ב מקשה ר"פ למה לא נימא דבבוקר דכתיב גבי ב' גזירי עצים נצרך לדישון מזבח הפנימי, ומה שייך כדבר הזה אם הוא דרבנן]. ולכאורה נראה לומר שכיון בזה גם על דישון המנורה, שגם הוא עבודת לילה ואין לו מקור מן התורה, דאל"כ מה נשתנה דישון המנורה מהדלקתה [שכתב שכשר דוקא בכה"ג]. אך עצם ענין זה יל"ע, שהרי הדלקה לאו עבודה היא [כמבואר לעיל כ"ד ב' וכדנפסק בר"מ פ"ט מביאת מקדש ה"ז], ואמנם הכס"מ [שם] הביא מהריטב"א שהקשה דהא כתיב דבר אל אהרן וכו' בהעלותך את הנרות וגו' ותיירץ דלהכי לא אפקיה בלשון חיוב דבר אל אהרן ויעלה את הנרות לומר דלאו עבודה היא לחייב עליה מיתה בזר כשם שאין חיוב בעבודה שאינה תמה, ומשמע דלכתחילה כן צריך כהן, ונימא דזהו ג"כ דין לכתחילה שיעשה ביוה"כ ע"י כה"ג, אך נראה לומר דאי"ז רק דין לכתחילה אלא דכמו דחזינן בעבודת התמיד דהכהן גדול צריך לעשות גם השחיטה - ולשון הרמב"ן שם "דהוא מסדר היום", והיינו שאינו תלוי דווקא במה שכשר בזר אלא כל דבר שהוא חלק מעבודת היום צריך כה"ג. ונראה פשוט דהרמב"ן ס"ל דהדלקת הנרות הוא מדאורייתא שהרי כתב הטעם למה לא חיבוהו גם בהטבת הנרות וז"ל: "שלא דיו מה שהטילה עליו תורה אלא שנטיל עליו עבודות אחרות", אלא ודאי כדאמרן דהדלקת הנרות אף שכשרה בזר מ"מ היא מסדר היום.

... תנן התם: שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה, ולשכת בית האבן היתה נקראת. ולמה נקרא שמה לשכת בית האבן - שכל מעשיה בכלי גללים, בכלי אבנים, ובכלי אדמה. מאי טעמא? כיון דטבול יום כשר בפרה, דתנן: מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו ...

מי היה פורש לפני עשיית הפרה

כתבו בתוס' ישנים, שרק הכהן השורף את הפרה היו בו דין הפרישה, אבל שאר כהנים שהיו עסוקים באסיפת אפרה ושאר עסקיה לא צריך הפרישה, ע"כ. וכתב בזבח תודה, שכן מבואר גם ברמב"ם [הנ"ל] שלא כתב אלא "כהן השורף" כלשון הגמ'. וכן נקט הפני יהושע כאן. אמנם במנחת חינוך [מצוה שצ"ז] כתב, דהא דנקטו 'כהן השורף את הפרה' הוא לאו דוקא, דה"ה המקבל המזה כל כהן שעובד בפרה צריך פרישה, שהרי לדעת ריב"ל למדו דין זה מהפסוק 'לעשות' אלו מעשה פרה, א"כ כל עשיית הפרה צריך פרישה, רק דנקט המעשה היותר גדול, ומסתמא היה הכל בכהן אחד, אבל ודאי אם היה הרבה כהנים כל אחד טעון פרישה. והעיר כבר בספר אמבוהא דספרי [על הספרי זוטא, פ' חוקת] שהמנח"ח לא ראה דברי התוס' ישנים הנ"ל. גם מש"כ המנחת חינוך שהיו כל העבודות נעשות בכהן אחד, הביא מדברי התרגום יונתן בפרשת חוקת, דאיתא להדיא דבכל עבודה היה כהן אחר, יעושה, וע"ע שם מש"כ בזה.

וכתבו התוס', דלאו בטומאה דאורייתא מטמאין ליה, דלא הוי מזלזלי ביה כוליה האי, אלא כדתנן בפרה [פ"ג] דאחיו הכהנים סומכים ידיהם על ראשו ואומרים לו אישי כה"ג רד וטבול אחת, דמחמת שנוגעים בו חשבינן ליה כטמא טומאה דרבנן, דאחיו הכהנים חשובים כטמא לגבי ידיה, דבגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת. וכ"כ התו"י, והביאו הוכחה לזה מתוספתא. וגם הרע"ב בפרה פירש כן. אמנם הרמב"ם [פ"ב מפרה] כתב, דבשרץ ממש היו מטמאים אותו [ועי' בתוי"ט פרה פ"ג מ"ג שהאריך בזה].

עוד כתבו התוס', דהא שהיו כל מעשיה בכלי גללים, היינו דוקא בשבעת הימים לשמירת טהרת הכהן, אבל אח"כ הקידוש עצמו בכל הכלים מקדשים רק שיהיו טהורים, וכ"כ הרמב"ם [פ"ב מפרה]: בכלי אבן היה משתמש כל שבעת ימי הפרישה, ולגבי קידוש כתב [פ"ג]: בכל הכלים מקדשים, ואפילו אם היו טמאים מטהר אותם ומקדש בהם.

דף ג'

... ואפילו למאן דאמר שמיני רגל בפני עצמו הוא - הני מילי לענין פז"ר קש"ב, אבל לענין תשלומין - תשלומין דראשון הוא.

הנפק"מ בזה שאין שמיני עצרת רגל בפנ"ע פירש"י, רגל בפני עצמו שאין שם חג הסוכות עליו.

דנו הפוסקים במי שטעה ואמר בתפלתו בשמיני עצרת
'את יום חג הסוכות הזה' אם יוצא בדיעבד ידי חובתו, או
דהוה כהזכיר יום אחד דחזור לראש.

והנה לגבי נדרים קיי"ל ביו"ד [סי' ר"כ סעיף כ'] דהאומר קונם
יין שאני שותה בחג אסור בשמיני עצרת, ומקורו מירושלמי
[ר"פ הנודר מן המבושל] דבלשון בני אדם שמיני עצרת הוא בכלל
חג הסוכות, אלא דעדיין צריך לבאר בלשון המקרא אי שמיני
עצרת הוי בכלל חג הסוכות.

ועיין בברכי יוסף [סי' תרס"ח] שהביא דברי רש"י ושאר
ראשונים בסוגיין דמוכח מהם דשמיני עצרת לא הוי בכלל
חג הסוכות אלא רגל בפני עצמו. והק' ע"ז מסוטה [מ"א א'],
דאי כתב רחמנא בחג הסוכות הו"א אפילו ביום טוב אחרון
וכו'. הרי מוכח מזה דגם יום טוב אחרון של חג הוא בכלל חג
הסוכות בלשון מקרא.

אולם לדינא כתב דמ"מ אינו יוצא ידי חובתו בתפלה אם
אמר בשמיני עצרת חג הסוכות הזה, דהרי כתבו האחרונים
[בסי' תפז] דאם אמר ביום טוב 'מקדש השבת' לא יצא
ידי חובתו, דאע"ג דיו"ט איקרי שבת, וכדכתיב ממחרת
השבת, מ"מ איהו כוונתו היה שבת ולא על יום טוב, וה"ה
כאן שבלשון בני אדם אין שמיני עצרת בכלל חג הסוכות,
כשאומר מחמת שיגרא דלישנא חג הסוכות הזה, כוונתו אחג
הסוכות ולא אשמיני עצרת, ולא יצא ידי חובתו.

ובמשנ"ב [סי' תרס"ח ס"ק ב'] כתב, שאם שכח ואמר את יום
חג הסוכות הזה ועקר רגליו אם צריך לחזור יש דיעות בין
האחרונים [עיין בשע"ת ובח"א כלל כ"ח דין ט"ו], ולכו"ע אם לא
סיים הברכה צריך לחזור לותתן לנו ולומר כהוגן

ובאגרות משה [או"ח ח"ג סי' צז] הביא מחלוקת הפוסקים
הנ"ל ותמה, דנהי שנקרא בתורה חג הסוכות, הא עכ"פ תיקנו
שהוא רגל בפ"ע לענין זה דהא הוא אחד מסימן פז"ר קש"ב,
בין שהוא מברכה בפ"ע כדמסיק בסוכה דף מז, דהוא בהמ"ז
ותפלה לומר את יום השמיני ולא חג הסוכות. בין שהוא
רגל בפ"ע למה שפירש רש"י [בר"ה דף ד' ובסוגיין] שכתב שאין
שם חג הסוכות עליו. ופי' התוס' בר"ה שכוונתו שמזכירים
שמ"ע, א"כ הרי כשאומר חג הסוכות הוא משנה ממטבע
שטבעו חכמים, ואיך אמרינן שיוצא בזה, ומנא להו שרק
לכתחילה הצריכו זה. וצ"ע.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: מהיכא קא ילפת לה -
ממלואים, אי מה מלואים - כל הכתוב בהן מעכב בהן. אף
הכא נמי - כל הכתוב בהן מעכב בהן. וכי תימא הכי נמי,
והתנן: ומתקנינן לו כהן אחר, ולא קתני מפרישין! וכי תימא:
מאי מתקנינן - מפרישין, ליתני או אידי ואידי מתקנינן, או
אידי ואידי מפרישין! - אמר ליה: אלא מר מהיכא יליף לה?
- אמר: מסיני ...

בגמ' מקשה ר"ל, שאם ההפרשה היא לעיכובא צריך גם
להפריש את הכהן האחר, דאל"כ לא יוכל למלא את מקומו

של הכהן הגדול שנפסל. ואין לומר שמפרישין גם הכהן האחר,
כי א"כ מדוע נקט התנא בכהן הגדול "מפרישים" ובכהן האחר
"מתקנים". ולכך סובר שאין לומדים דין זה מההפרשה
שהיתה במילואים שכל הכתוב בהם מעכב בהם, אלא מסיני.
וכן מבואר דעת רב פפא להלן בגמ' [ה' א'] דההפרשה לדורות
אינה מעכבת. וכן העתיק בפשיטות בליקוטי הלכות, ותמה
[בעין משפט שם] על הרמב"ם שהשמיט דין זה, וכתב דשמא
דמך על מה שהעתיק כתנא דמתני' 'מתקנינן', ולא כתב
'מפרישין'.

דף ד'

... לאמר אמר רבי מנסיא רבה: מניין לאומר דבר לחבירו
שהוא בבל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור - שנאמר וידבר ה'
אליו מאהל מועד לאמר.

האיסור לפרסם דברים שנאמרו שלא ע"ד לפרסם
בסמ"ג [ל"ת ט'] העתיק דין זה, וכן הובא דין זה במג"א [סי'
קנ"ז ס"ק ב']. ובספר דינא דחיי [מבעל הכנה"ג] על הסמ"ג [שם]
כתב, דמדקאמר לו הקדוש ברוך הוא לאו אמור ומיד אמר לו
דבר אל בני ישראל, ודאי שכך אמר לו, כל הדברים 'הנאמרים'
בסוד' לאדם יחידי הם בלאו אמור אפילו בלא צווי האומר,
זולתי כאן שאני מרשה אותך לאמרם. עכ"ד. וכתב בשו"ת
בצל החכמה [ח"ד סי' פד], שמש"כ "הנאמרים בסוד", אין
הכוונה שנאמרו בפירוש בתורת סוד דהיינו שזה שהגיד לו
הזהירו שישאר הדבר בסוד, דא"כ לא הוי מוכח שהוא בבל
יאמר רק בהזהירו שישאר בסוד וכמש"כ בדינא דחיי שם
לפני זה, והרי הוא דוחה את זה ומסיק דגם בלא צווי האומר,
אסור. אלא על ככרחך הכוונה, שנאמרו לו בסוד שלא בפני
אדם אחר אלא לו לבדו וכדמסיים בסוד לאדם יחידי. וכע"ז
במאירי כאן שכתב, למדנו דרך ארץ למי שאומר דבר לחבירו
אעפ"י שלא מסרה לו בסוד, שהוא בבל יאמר אא"כ אמר לו
אותן דברים בלך אמור, והוא ענין אמרו ונאמן רוח מכסה
דבר, כלומר אעפ"י שאינו סוד, והולך רכיל מגלה סוד אעפ"י
שנאמר לו בסוד.

ובחפץ חיים [לשח"ר כלל ב' אות י"ג] כתב, אם אחד גילה
לחבירו באפי תלתא ענין עסקו ומסחרו וכיוצא בזה דברים
אשר בסתמא אסור אחר כך לגלות לאחר פן יוכל להגיע לו
על ידי זה היזק או צער, אך עתה שגילה לו דבר זה באפי
תלתא אם כן ראינו שאינו חושש לזה אף אם יתגלה לבסוף,
ולכן מותר לזה השומע ממנו לכתחלה לגלות לאחרים כל
כמה שלא גילה דעתו שהוא מקפיד על זה, אך שלא יחסרו
לזה הפרטים המבוארים לעיל בענינא דאפי תלתא. וכתב
בבאר מים חיים, שראיה לזה ממה שכתב הרמב"ם [הלכות דעות
פרק ד' הלכה ה'] והמספר דברים שגורמים וכו' וכשנאמרו דברים
אלו וכו', משמע דדוקא בענין זה צריך באפי תלתא, אבל
בלאו הכי אפילו בלא אפי תלתא מותר. ואין להקשות על
זה ממה שאמרו [בסוגיין] מנין לאומר לחבירו דבר שהוא בבל

אופן המינוי של הכה"ג, ומה מעכב במינויו

ברמב"ם [פ"ד מכלי המקדש ה"ב] כתב: וממנין כ"ג הוא ראש לכל הכהנים, ומושחין אותו בשמן המשחה, ומליבשין אותו בגדי כהונה גדולה שנאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק וגו', ואם אין שם שמן המשחה מרבין אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד שנאמר אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים, כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בבגדים. כיצד מרבין אותו בבגדים, לובש שמנה בגדים ופושטן וחוזר ולובשן למחר שבעת ימים יום אחר יום שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו, וכשם שרבו בגדים ז' כך משיחה בשמן שבעה יום אחר יום, ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל שבעה, או קודם שימשח כל שבעה עבודתו כשירה, הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת נעשה כ"ג לכל דבר. עכ"ל.

והראב"ד הבין בדברי הרמב"ם, שמה שכתב אם עבד קודם שנתרבה וכו', שלכתחילה לא היה עובד כלל בלי ריבוי ומשיחה ואף עבודה שאינה צריכה כה"ג, וע"ז כתב: אין זה מן החכמה, אלא כשאמרו נתרבה שבעה ונמשח שבעה דבעינן שבעה לכתחילה, הני מילי לעבודת יה"כ אבל לעבודת אותן הימים בכל יום עובד בשמונה בגדים. עכ"ל. וסברת הראב"ד, שכל הדין שלכתחילה כה"ג צריך ריבוי ומשיחה, הוא רק לענין עבודות שכשרות דוקא בכה"ג, אבל עבודות שכשרות גם בכהן הדיוט אין טעם להצריכו לכתחילה ריבוי ומשיחה.

וכתב הר"י קורקוס [הו"ד בכסף משנה], שיש לפרש גם את דברי הרמב"ם באופן הזה, ולעולם מה שכתב "אם עבד קודם שנתרבה וכו'", כונתו אם עבד עבודה שצריכה כה"ג שע"ז נמשך להיות כה"ג, וזה כונתו במה שסיים "הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת נעשה כ"ג לכל דבר".

בספר שמחת עולם כתב, שמסוגיית הגמרא ורש"י, משמע שזה שאינו מעכב לדורות היינו שנמשח ונתרבה אלא שלא נמשח ונתרבה כל שבעה אבל מדברי הרמב"ם שכתב כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בבגדים משמע שאף שלא נתרבה כל עיקר עבודתו כשרה, וכן משמע מדבריו שכתב הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת וכ"כ הסמ"ג בלאוין קכ"ד ובעשין קכ"ו.

ובבאר שבע בהוריות [י"ג א' ד"ה משוח] כתב בפשיטות דמשיחה מעכבת, והכריח כן מסוגיין, ולא הזכיר שלדעת הרמב"ם אי"ז כך. ויעויין עוד שם בשמחת עולם מה שהאריך בזה.

אמר רבי יוסי בר חנינא: מכנסים אין כתובין בפרשה, כשהוא אומר: וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן - להביא המכנסים ועשירית האיפה. בשלמא מכנסים כתיבי בענינא דבגדים, אלא עשירית האיפה - מנא לן? אתיא זה זה מוזה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' עשירית האיפה.

יאמר עד שיאמר לו לך אמור תלמוד לומר לאמר, והרי אצל הקדוש ברוך הוא חס ושלום לא שייך להצר לו או להזיקו אלמא דבכל גווני אסור עד שיתן לו רשות בפירוש, יש לומר דשם הוא מדה טובה בעלמא שצריך האדם להרגיל עצמו בזה בכל גווני כדי שלא יבא לעולם לקלקול על ידי זה, אבל כאן איירינן לענין איסור לאו של לשון הרע, ובהאי ניחא שלא הביא הרמב"ם האי דינא דיומא. ועוד אפשר לומר, דמאי דאמרינן שהוא בכל יאמר דוקא אם הכניסו בביתו ביחידי דמשמע קצת שהוא מקפיד בדבר שלא יתגלה דומיא דהתם דהכניסו הקדוש ברוך הוא לאוהל מועד ביחידי וקולו של הקדוש ברוך הוא לא היה נשמע חוץ לאוהל [כמו שכתב רש"י בחומש בשם התו"כ] לכן אסור אף דלא חזינן שום ריעותא על ידי הגילוי, אבל אם סיפר לו בחוץ דלא היה שום גילוי מילתא כלל שהוא מקפיד, אז תלוי רק בזה, אם יוכל להיות לו קצת ריעותא ע"ז שיגלה אסור אם לא שסיפר לו באפי תלתא, ואם לאו מותר, וכן משמע קצת בדברי מהרש"ל בביאוריו על הסמ"ג [הנ"ל בדברינו].

דף ה'

ולדורות מנא לן דלא מעכבא? דתניא: וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם. שנאמר כי הדם הוא הנפש יכפר. ומה תלמוד לומר וסמך ונרצה - שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה - מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר, וכפר. רב נחמן בר יצחק אמר: תנופה איכא בינייהו ... ומה תלמוד לומר לתנופה לכפר - שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר, וכפר.

פירש"י כדאמרינן [בזבחים ו' א'] כיפר לגברא, דעיקר כפרה בדם, אבל לא כיפר נמי, שלא קיים מצות קונו מן המובחר [ותמהו בגבורות ארי וחידושי הגרעק"א, דהרי רבא מפרש התם באופן אחר דכיפר לגמרי, ורק אעשה דסמיכה דביטל לא כיפר, ומשום דהוי עשה דלאחר השחיטה, ורק ר"ה בר יהודה קס"ד לפרש כן, ולמה לא פירש רש"י כפי שפירש רבא, ועי' בספר חקת היום].

ברמב"ם [פ"ג ממעשה הקרבנות ה"ב] כתב: והסמיכה שירי מצוה היא לפיכך אם לא סמך כפר ואינה מעכבת ואף על פי כן מעלין עליו כאילו לא כפר. עכ"ל. והעיר בשואל ומשיב [מהד"ת ח"ב סי' נ"ו] שיש לתמוה על כך שהרמב"ם כתב כן רק לענין סמיכה ולא כתב כן גבי תנופה דכאלו לא כיפר וכיפר. ומסיק ליישב, שהרמב"ם סמך על מש"כ כאן הדין בסמיכה, והוא הדין בתנופה דכיפר.

רבינא אמר: ריבוי שבעה ומשיחה שבעה איכא בינייהו. למאן דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן - מעכבא, למאן דאמר דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן - לא מעכבא. ולדורות מנא לן דלא מעכבא? דתניא: וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ... נתרבה שבעה ונמשח יום אחד, נתרבה יום אחד ונמשח שבעה מניין? תלמוד לומר: אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו - מכל מקום.

מבואר בסוגיא, שהיו צריכים אהרון ובניו להביא בשבעת ימי המילואים עשירית האיפה, כשם שמביא כל כהן בתחילת חינוכו לעבודה. ונסתפק השפת אמת, אם הקריבו מנחה זו בכל יום מימי המילואים, או רק באחד מהם, כדן כהן הדיוט שמביא מנחת חינוך רק פעם אחת [ובימי המילואים עצמם לא עבדו הכהנים עצמם אלא משה רבינו כמבואר בכמה דוכתי, ולכאורה מוכח מכאן שמנחת חינוך יכול הכהן להקריבה ע"י כהן אחר ואינו צריך להקריבה בעצמו, כשם שבימי המילואים לא הקריבו הכהנים אלא משה רבינו, אמנם בירושלמי פ"ז ה"ו נאמר שצריך הכהן להקריבה בעצמה, ועי' על קושיא זו בספר חזקוני דעה כאן, ובספר שמועת חיים סימן כ'].
 ומבואר בירושלמי [שם] ובתוספתא [סוף שקלים], שאם עבד הכהן קודם שהקריב עשירית האיפה, עבודתו כשרה.

ברמב"ם [פ"ה הלכות כלי המקדש ה"ז] כתב: אין הכהן עובד תחלה וכן כ"ג אינו עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו, ועובד בידו, שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לי' ביום המשח אותו, ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כהן גדול שעבד בכהונה גדולה קודם שיביא עשירית האיפה עבודתו כשירה. עכ"ל.

וציין הכסף משנה מקור לדברי הרמב"ם שבדיעבד עבודתו כשרה מדברי הירושלמי הנ"ל בשקלים. אמנם במשנה למלך הביא מהת"כ שאם עבד קודם שהקריב עשירית האיפה עבודתו פסולה. ועי' מה שהאריך בזה במעשי למלך כאן.

דף ו'

מפרישין כהן גדול וכו'. למה מפרישין? - למה מפרישין? כדקאמרין, אי לרבי יוחנן כדאית ליה, אי לרש לקיש כדאית ליה! הכי קאמר: מביתו למה פירש? תניא, רבי יהודה בן בתירה אומר: שמא תמצא אשתו ספק נדה, ויבא עליה. - אטו ברשיעי עסקינן? - אלא: שמא יבא על אשתו, ותמצא ספק נדה ...

פרישת הכה"ג מאשתו בשבעת הימים

פירש"י קושיית הגמ' 'מביתו למה פירש', שתבא אשתו עמו שם שהרי על כרחך לשכת פרהדרין לא היתה קדושה, שאין ישיבה בעזרה כ"ש שכיבה. והקשו ע"ז תוס', דנהי דלא קדישא כקדושת עזרה, מ"מ כהר הבית היתה דאמרין בזבחים [קט"ז ב'] דכל הר הבית מחנה לויה הוא, ובעל קרי אינו רשאי ליכנס במחנה לויה כמבואר בפסחים [ס"ז ב'] זב וכל זב לרבות בעל קרי, וא"כ ודאי אסור לשמש עם אשתו בהר הבית, אלא יש לפרש הקושיא 'מביתו למה פירש' דהוה לן למימר שיפרישוהו למחילה אחת בהר הבית, וכדאמרין בפסחים [פ"ו א'] דמחילות לא נתקדשו. והקשה בזבח תודה על דבריהם, דכיון שממילואים ילפינן צריך להפרישו למקום קדוש ולמחנה לויה עכ"פ, וכיון דמחילות לא נתקדשו כחול דמי.

ובתוס' ישנים כתבו בשם ר"י בשם רש"י, שקושיית הגמ' 'מביתו למה פירש' היינו שילך לביתו אחר תמיד של בין הערבים וישמש מטתו ויטבול שעה אחת קודם שקיעת החמה ויעריב שמשו וינוח בלשכה, שהרי את דין הפרישה לומדים מאהרן ובניו בשבעת ימי המילואים, והרי גם הם שנצטוו להיות פתח אוהל מועד שבעה ימים ג"כ לא היו רצופין, שהרי הורידו ופרקו את המשכן כל שבעה הימים. אלא הפירוש הוא דעיקר מושבם היה בפתח אוהל מועד. עיי"ש עוד שהביא ראיה לפירוש זה מהירושלמי. וכתב בזבח תודה, שפירוש זה עיקר, ובאמת הכה"ג לא היה צריך לשבת בלשכת פרהדרין כל היום.

ברמב"ם [פ"א ה"ג] כתב: ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו שמא תמצא אשתו נדה ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול לעבוד. עכ"ל. ושינה מלשון הגמ' שאמרו 'ספק נדה'. וכתב בספר הפר"ח [בספר מים חיים], שכוונתו לדברי הירושלמי כאן, שאם היה משמש עם אשתו הטהורה, ואמרה לו נטמאתי וכו', והיינו ג"כ ודאי נדה [ובספר חסד לאברהם האריך בזה עיי"ש].

ועד שאתה מפרישו מטומאת ביתו, הפרישהו מטומאת המת! אמר רב תחליפא אבוב דרב הונא (בר תחליפא) משמיה דרבא: זאת אומרת טומאת המת הותרה היא בציבור. רבינא אמר: אפילו תימא טומאת המת דחוייה היא בציבור - טומאת המת לא שכיחא, טומאת ביתו שכיחא. איתמר, טומאת המת, רב נחמן אמר: הותרה היא בציבור, ורב ששת אמר: דחוייה היא בציבור. היכא דאיכא טמאין וטהורין בהווא בית אב - כולי עלמא לא פליגי דטהורין עבדי, טמאין לא עבדי. כי פליגי - לאהדורי ולאיתויי טהורין מבית אב אחרינא. רב נחמן אמר: היתר היא בציבור, ולא מהדרינן. ורב ששת אמר: דחוייה היא בציבור, ומהדרינן. איכא דאמרי: אפילו היכא דאיכא טהורין וטמאין בהווא בית אב פליג רב נחמן ואמר, עבדי נמי טמאין ...

דין טומאת המת בציבור אם דחוייה או הותרה

מבואר בסוגיא, דרבא סובר דטומאת המת הותרה היא בציבור. והקשו תוס', דבזבחים [ל"ג א'] קאמר על אביי ורבא ששניהם סוברים טומאה דחוייה היא בציבור. ותירץ ר"י, דהא דקאמר רבא טומאה הותרה זאת אומרת וליה לא ס"ל. ולי נראה, דהתם לענין פסח איירי, שאף שנחשב לקרבן ציבור כיון דאתי בכנופיא [לקמן ג' א'] נחשב כקרבן צבור ודוחה את הטומאה, מ"מ כיון שאין כל ישראל מביאים פסח אחד בשותפות מהדרינן אטהורין.

ורב נחמן סובר הותרה בציבור, ורב ששת סובר הותרה. ומבואר בסוגיא שבאופן שיש שיריים לאכילה לכו"ע דחוייה היא שמפורש במשנה [פסחים ע"ז ב'] שקרבן צבור שקרב בטומאה אינו נאכל בטומאה, ולכן צריך להשתדל להקריבה בטהרה.

וברמב"ם [פ"ד ביאת המקדש ה"ד ט"ז ט"ז] כתב : היו מקצת בית אב טמאים ומקצתם טהורים אף על פי שרובן טמאי מת לא יקריבו אלא הטהורים, היה כל בית האב טמאי מת יביאו בית אב אחר, היתה כל המשמרה טמאי מת מחזירין על משמרה אחרת, אם היו רוב הכהנים הנכנסין שם בירושלים בזמן הקבוע טמאין יעשו בטומאה. ומפני מה מחזירין על הטהור מבית אב אחר, מפני שהטומאה לא הותרה בציבור אלא באיסורה עומדת ודחיה היא עתה מפני הדחק, ואין דוחין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר ומפני זה צריכה ציץ לרצות עליה. ומנין שטומאת מת דחיה בציבור שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם, כך למדו מפי השמועה שאנשים יחידים הם שידחו לפסח שני אם היו טמאים, אבל ציבור שהיו טמאי מת אינן נדחין אלא הטומאה תדחה ויעשו פסח בטומאה, והוא הדין לכל קרבן שקבוע לו זמן כפסח שהוא דוחה את הטומאה.

ומבואר שפסק כרב ששת בין בפסח ובין בשאר קרבנות. וכן פסק הסמ"ג [ל"ה מצוה ש"ה]. וביאר הכסף משנה, שזה משום דהלכתא כוותיה באיסורי. ועוד דאמרינן בפסחים [ע"ז א'] דליכא תנא דשמעת ליה דאמר טומאה הותרה בציבור אלא רבי יהודה. ועוד איתא שם, דרב חסדא סבר טומאה דחיה היא בצבור, וכן א"ר יצחק. וסובר הרמב"ם, דלמ"ד דחיה היא אפילו היתה כל המשמרה טמאה [ולא רק הבית אב] מחזירין על משמרה אחרת, ואף על פי שלא נזכו בגמרא אלא לחזור על בית אב אחר, לאו דוקא, אלא משום דלרב נחמן אפילו על בית אב אחר אין מחזירין נקטיה.

וברב"ז הקשה, דכיון שטומאה דחיה היא ולא הותרה אפילו כשרוב הכהנים טמאים, א"כ יעשו אותו המיעוט טהורים. ובשלמא היכא דהוי מיעוטא דמיעוטא שלא היו מספיקים להקריב כל הקרבנות הקבוע להם זמן ניחא, אבל אם המעט הטהורין מספיקים למה לא יעשו אותו בטהרה. ותירץ, דק"ל בכל דוכתא רובו ככולו דכתיב הגוי כולו [ע"י הוריות ג' ב'], ולפיכך חשבינן כאילו כל הכהנים טמאים, ולכן יעשה בטומאה. ומ"מ אם היו הכהנים טהורים סמוך לירושלים ויכולים לבוא הרי הם מצטרפים, ואם לא יעשה בטומאה.

דף ז'

... תא שמע: על מה הציץ מרצה - על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, בין ביחיד בין בציבור. ואי סלקא דעתך טומאה היתר היא בציבור - למה לי לרצויי? - אמר לך רב נחמן: כי קתני הציץ מרצה - אדיחיד. ואיבעית אימא: אפילו תימא בציבור, בהנך דלא קביע לה זמן ...

ביאור הדין ש'הציץ מרצה'

מבואר בסוגיא, שציץ הזהב שלובש הכהן גדול על מצחו 'מרצה' ומכפר על קרבנות שנטמאו והקריבום אפילו במקום

שאין הטומאה נדחית [כקרבנות יחיד וקרבנות ציבור שאין קבוע להם זמן], ומטעם זה אם זרק את הדם בשוגג הורצה. ומבואר ברש"י [עפ"י יבמות צ' א'], שמן התורה אין חילוק בין שוגג למזיד ולעולם הציץ מרצה, ואבל חכמים קנסו את המזיד לומר בו שלא הורצה לענין אכילת הקרבן, ומ"מ אין הבעלים צריכים להביא קרבן אחר, מכיון שמן התורה נתכפרו, ואם יביאו קרבן אחר הרי זה חולין בעזרה, אבל לגבי אכילת הבשר קנסום חכמים.

ובברייתות בגמ' יש סתירה אם במזיד הורצה או לא. ובפסחים [פ' ב' ומנחות כ"ה ב'] נחלקו אמוראים ביישוב דבר זה, ומה פירוש 'שוגג' ו'מזיד' בברייתות אלו, שלדעת רבינא הכונה שהזריקה נעשתה בשוגג ובמזיד [שבזמן הזריקה הכהן ידע או לא ידע שהדם טמא], אך אף אם הדם נטמא במזיד הציץ מרצה עליו, ורב שילא שם סובר להיפך, שהכוונה שהדם נטמא בשוגג או שטמאוהו במזיד, אך לגבי זריקת הדם אף אם נזרק במזיד הורצה. וע"י תוס' כאן וביבמות [שם] שמבארים במה נחלקו.

והקשה רש"י, שאם הציץ מרצה אף על קרבנות יחיד בטומאה, למה לי הדין של דחיית טומאה בציבור, ומה בין יחיד לציבור. ותירץ, שהציץ מרצה רק על טומאה של הדם ושל האימורים, אבל לא על טומאה הגוף של הכהנים והבעלים, ואם הקריב כהן טמא קרבן יחיד אינו מכפר ואין הציץ מרצה על כך, ואילו בציבור יש דין מיוחד של דחיית טומאה גם בטומאת הגוף. ומכל מקום מבואר בברייתא, שכשנטמא הדם צריכים 'רצוי ציץ' גם בקרבן ציבור, ולכן מוכיחה הגמ' מכאן שטומאה דחיה בציבור.

אמנם ברמב"ם [פ"ד מביאת המקדש ה"ז] : וכן הציץ מרצה על טומאת דברים הקרבין שנאמר והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים, אבל אינו מרצה על טומאת הנאכלין, ולא על טומאת האדם שנטמא בטומאה ידועה, אלא אם כן היתה הטומאה הדחיה בציבור שהציץ מרצה עליה. עכ"ל. ומבואר לכאורה בדבריו, שאף שאין הציץ מרצה על טומאת האדם, מ"מ בציבור הציץ מרצה שהטומאה דחיה היא [וע"י במפרשי הרמב"ם שם, ובגבורת ארי כאן, ושו"ת עין יצחק או"ח סי' ט"ו אות י"א ואילך].

והנה מבואר בסוגיא, שאסור להקריב קרבן יחיד בטומאה אף שהציץ מרצה, אלא שהציץ מרצה בדיעבד אם עבר והקריב באיסור [וכן משמע מרש"י זבחים כ"ג ב' ד"ה הא, וכ"כ רש"י בפסחים ל"ד ב' ד"ה אי, שהציץ מרצה רק בדיעבד]. אולם מרש"י בסוגיין הנ"ל משמע שהציץ מרצה גם לעניין שיוכל לכתחילה להקריב בטומאה [שהרי הקשה מה מעלה יש בקרבן ציבור שטומאה דחיה יותר מקרבן יחיד שהציץ מרצה, וכן דייק הרש"ש], וכן מבואר ברש"י בגיטין [נ"ד א' ד"ה במזיד] שכן הדין מדאורייתא, שהציץ מרצה לזרוק את הדם לכתחילה בטומאה, אלא שמדרבנן הזריקה אסורה לכתחילה [וכ"כ תוס' פסחים ע"ה א' ד"ה הא]. ולפ"ז צריך להבין מפני מה נקראת הטומאה 'עוון' [וכן הקשה התפארת יעקב בגיטין

שם, וע"ע ברש"ש ומרומי שדה כאן, ובפירוש הרדב"ז ביאת מקדש פ"ד הט"ו, וחי'דושי הגר"ז נזיר נ"ד א', ואבן האזל ברמב"ם שם ה"ז].

... תנאי היא. דתנאי: ציץ, בין שישנו על מצחו בין שאינו על מצחו - מרצה, דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר: עודהו על מצחו - מרצה, אין עודהו על מצחו - אינו מרצה. אמר לו רבי שמעון: כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, שאין עודהו על מצחו ומרצה! אמר לו רבי יהודה: הנח לכהן גדול ביום הכפורים, שטומאה הותרה לו בציבור ...

פסק הרמב"ם [פ"ד מביאת מקדש ה"ח], שאין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו, וכדעת ר"י. והקשה הר"י קורקוס [הו"ד בכסף משנה], שהרי בגמרא מבואר שר"י לשיטתו שטומאה הותרה בציבור, ומאחר שפסק הרמב"ם שטומאה דחוייה היא בצבור, הוי תרתי דסתן. ותירץ, שסובר הרמב"ם שקושיית הגמ' לר"י אינה מוכרחת, ותירץ לו כן לרווחא דמילתא [והאריך הר"י קורקוס בדבר להוכיח כן].

דף ח'

... נימא הני תנאי כהני תנאי: דתנאי: אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי בלבד. רבי חנינא סגן הכהנים אומר: כהן השורף את הפרה מזין עליו כל שבעה. כהן גדול ביום הכפורים - אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי ...

אופן ההזאה בימי הפרישה

מסקנת הגמ', שלכו"ע טבילה בזמנה [ר"ל בשלישי ובשביעי אחר הטומאה] אף על פי שאינה מעכבת [ויכול להשהות טבילתו] מכל מקום מצוה היא [שנאמר "וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים" רש"י]. אלא שנחלקו אם מקשינן הזאה מי חטאת לטבילה ואז כיון לכתחילה מצותה בזמנה, דהיינו בימים שלישי ושביעי לטומאתו. ולכן לכתחילה יש להזות עליו כל שבעה ימים שמא הוא יום שלישי או שביעי, וזה סברת ר"מ, וסברת ר'

יוסי דלא מקשינן הזאה לטבילה ולכן אין מעלה להזות עליו כל שבעה. ור"ח סגן הכהנים סובר כר' יוסי דלא מקשינן, אלא שאעפ"כ לגבי פרה עשו מעלה שיזו עליו כל שבעה.

פסק הרמב"ם [פ"א מעבודת יוה"כ ה"ד ופ"ב מפרה אדומה ה"ד] כר"ח סגן הכהנים, וכתב הכסף משנה הטעם, דגם ר"ח וגם ר' יוסי סוברים שביוה"כ אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי, ור"מ הוי יחיד לגבייהו, ולעניין פרה הוי ר' יוסי יחיד, דר"ח ור"מ סוברים שבפרה היו מזים עליו כל שבעה. וכתב בליקוטי הלכות [בזבח תודה], שאף שטעמיהם חלוקים דלר"מ הוא מעצם הדין משום דהזאה בזמנה מצוה ולר"ח הוא רק מעלה, מ"מ מצרפינן להו. ועוד דכן מוכח מרבא לעינין פרה דס"ל כר"ח במסקנת הסוגיא [א"ה. ועי' רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ז ה"ג שפסק שם כר"ח סגן הכהנים דלא כר"ע לגבי דין מותר פירות ונסכים עיי"ש, ותמה הכסף משנה, למה לא פסק כר"ע דקי"ל הלכה כוותיה מחבירו. וכתב, שאפשר שטעמו משום דכיון דרבי חנינא סגן הכהנים הוה מסתמא במילי דמקדש טפי הוה בקי מר"ע, ע"כ. ולכאורה יש לתרץ כה"ג גם כאן].

עוד פסק הרמב"ם שם, שגם בפרה אי"צ להזות עליו ברביעי כיון שלא יתכן שיהיה לא שלישי לטומאתו ולא שביעי, שאין הזאה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד שיזה בשלישי מלפניה. כמו"כ פסק, שאם חל יום שבת בשלישי או בשביעי שלו דוחין את ההזייה, וכמבואר כל זה בגמ'. וביאר בזבח תודה, דאם ביוה"כ מתרמי יום אחד מהזאתו בשבת דוחין הזאתו לגמרי, והוא משום דהזאת שלישי בלא שביעי לאו כלום הוא, ומה דנשאר בלא הזאה לא אכפת לן, דהלא טומאה דחוייה היא בציבור, ורק אם אפשר צריך לעשות כיון דדחוייה היא ולא הותרה, כדאיתא בגמ'.

כמו"כ פסק הרמב"ם [שם בפרה ה"ה] שלגבי פרה ברביעי בשבת היו מפרישין אותו כדי שיחול רביעי שלו להיות בשבת, שההזייה אינה דוחה שבת והרביעי א"צ הזייה, וכמבואר בגמ' שכיון שפרה אינה תלויה בזמן מסוים ואפשר להתחיל ההפרשה בכל זמן לכך עדיף באופן הזה, משא"כ ביוה"כ שתלוי בקביעות החודש ומתי חל יוה"כ.